

V I S N Y K
OF THE LVIV
UNIVERSITY

**Philosophical
Political studies**

Issue 18

Scientific journal

Published since 2011

Ivan Franko
National University of Lviv

В І С Н И К
ЛЬВІВСЬКОГО
УНІВЕРСИТЕТУ

**Філософсько-політологічні
студії**

Випуск 18

Збірник наукових праць

Видається з 2011 року

Львівський національний
університет імені Івана Франка

2018

ЗАСНОВНИК: ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

Включено до переліку наукових фахових видань України з галузей науки філософські та політичні.

Наказ МОН України № 153 від 14.02.2014 р.

Друкується за ухвалою Вченої Ради

Львівського національного університету імені Івана Франка

№ 24/4 від 25.04.2018 р.

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази

Index Copernicus International (Республіка Польща).

Висвітлено актуальні проблеми методології політичної науки, проаналізовано стан розвитку політичної науки та сучасні теоретико-методологічні напрями дослідження політичних процесів та інститутів в Україні.

The current problems of the methodology of the Political Science were highlighted. The development of the Political Science and modern theoretical and methodological approaches of the research of political processes and institutions in Ukraine were analysed.

Редакційна колегія:

Марія Альчук, д-р. філос. н., доц.; Тетяна Андрущенко, д-р. політ. н., проф.; Вавжинець Конарські, д-р. габ. політ. н., проф. (Польща, Варшава); Іван Варзар, д-р. політ. наук, проф.; Ігор Вдовичин, д-р. політ. наук; Лешек Гавор, д-р. філос. н., проф. (Польща, Жешув); Оксана Гаман-Голутвіна, д-р. політ. н., проф. (РФ, Москва); Надія Гапон, д-р. філос. наук, проф.; Микола Гетьманчук, д-р. істор. наук, проф.; Василь Глухман, д-р. філос. наук, проф. (Словаччина, Пряшів); Володимир Горбатенко, д-р. політ. н., проф.; Валерій Денисенко, д-р. політ. наук, проф. (відп. ред.); Марія Кашуба, д-р. філос. н., проф.; Олена Квас, д-р. психол. н., доц.; Антоніна Колодій, д-р. філос. наук, проф.; Василь Лисий, д. філос. н., проф.; Павло Кутуєв, д-р. соц. н., проф.; Маркіян Мальський, д-р. екон. наук, проф.; Володимир Мельник, д-р. філос. наук, проф.; Ігор Мельник, д-р. політ. наук; Світлана Наумкіна, д-р. політ. наук, проф.; Юрій Пачковський, д-р. соціолог. наук, проф.; Віктор Петрушенко, д-р. філос. наук, проф.; Анатолій Романюк, д-р. політ. наук, проф. (заст. відп. ред.); Алла Сіленко, д-р. політ. наук, проф.; Олександр Старіш, д-р. політ. наук; Ярина Турчин, д-р. політ. наук; Леся Угрин, канд. політ. наук, доц.; (відп. секр.); Роман Цяпало, д-р. філософії, проф. (США, Дьюбюк), Олена Шерман, д-р. політ. наук.; Леонід Шкляр, д-р. політ. н., проф.

Professor *V. Denysenko* – Editor-in-Chief
Professor *A. Romanuyk* – Assistant Editor-in-Chief
Assistant Professor *L. Uhryn* – Editorial secretary
Відповідальний за випуск – *Валерій Денисенко*

Адреса редколегії: Editorial office address:
Львівський національний Іван Франко National
університет імені Івана Франка, University of Lviv,
вул. Університетська, 1, кім. 204, Universytetska Str., 1, room 204,
79000, Львів, Україна, 79000, Lviv, Ukraine,
тел.: (38) (032) 2394462 tel.: (38) (032) 2394462

Редактор Д. КАРПИН
Редактор (англ. анотацій) О. СВДЕРСЬКА
Технічний редактор О. ЛЕГЕНЬКА
Комп'ютерний макет О. СВДЕРСЬКА
Коректор Д. КАРПИН

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ, ВИДАВЦЯ і ВИГОТОВЛЯЮЧА:
Львівський національний університет
імені Івана Франка.
вул. Університетська, 1, 79000, Львів, Україна
СВДОЦТВО про внесення суб'єкта видавничої
справи до Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції.
Серія ДК № 3059 від 13.12.2007 р.

Формат 70x100/16
Ум. друк. арк. 48,59.
Тираж 100 прим. Зам. 1805

© Львівський національний
університет імені Івана Франка, 2018

ISSN 2307-1664

ЗМІСТ

ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ

<i>Андрій Абдула</i> ВІДКРИТЕ СУСПІЛЬСТВО, КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ТА РАЦІОНАЛЬНІСТЬ.....	13
<i>Zeynab Aliyeva</i> CULTURAL AWARENESS AS THE BASIS OF CRITICAL THINKING	21
<i>Рахім Амір Хуссейн</i> РЕЦЕПЦІЯ ІДЕЙ ЕПІКУРЕЇЗМУ В «ДУХОВНІЙ МЕДИЦИНІ» АБУ БАКРА АР-РАЗИ: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ КОНТЕКСТ.....	26
<i>Галина Арсентьєва</i> ФІЛОСОФИ ХХ СТОЛІТТЯ ЩОДО ФЕНОМЕНА СПІЛКУВАННЯ.....	33
<i>Людмила Афанасьєва, Роман Олексенко</i> АКТИЧНІ ІНТЕРКУЛЬТУРНІ ПРАКТИКИ ЯК ІНДИКАТОР ВЗАЄМОДІЇ КУЛЬТУРНИХ ГРУП І СПІЛЬНОТ ПОЛІЕТНІЧНОГО МІСТА.....	40
<i>Світлана Балінченко</i> ДИВІДУАЛЬНІ ПРОЕКЦІЇ ІНАКШОСТІ В КОНТЕКСТІ ТЕРИТОРИЗАЦІЇ ТА ДЕТЕРИТОРИЗАЦІЇ.....	48
<i>Олексій Бучин</i> ПРО РОЛЬ СИМВОЛІВ У СОЦІАЛЬНОМУ ПРОСТОРІ ІМІТАЦІЇ.....	55
<i>Фаріз Тейюб Огли Велієв</i> АЗЕРБАЙДЖАНСЬКИЙ ЕТНОС: ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ СУТНІСНИХ АТРИБУТІВ.....	61
<i>Ганна Горохолінська</i> КОНТАМІНАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ (СЕМАНТИЧНИЙ АСПЕКТ) ЗОБРАЖЕНЬ КОНЯ НА ПРИКЛАДІ ІКОНОГРАФІЇ СВЯТИХ ФЛОРА ТА ЛАВРА.....	67
<i>Дмитро Данилов</i> ЗНАЧЕННЯ ДГ'ЯНИ В «БГАґАВАДГІТІ».....	76
<i>Юлія Доброносова</i> ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО МЕДІАКОМУНІКАЦІЙНОГО КОНТЕКСТУ САМОАКТУАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ	85
<i>Олена Ісакова</i> ПРОТИРІЧЧЯ СТИХІЙНОГО І СВІДОМОГО В ПРОЦЕСІ СТАНОВЛЕННЯ Й РОЗВИТКУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	92
<i>Наталія Ковтун</i> КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКОГО АНАЛІЗУ ФЕНОМЕНА ВОЛІ.....	99

<i>Ірина Колосюк, Алла Боднар</i> АНТРОПОЛОГІЧНИЙ ВИМІР ОСВІТИ ПІД ФІЛОСОФСЬКИМ КУТОМ ЗОРУ.....	107
<i>Альона Кондратьєва</i> ІННОВАЦІЙНА ПРИРОДА ОСВІТНЬОГО МЕНЕДЖМЕНТУ.....	115
<i>Юрій Кравцов</i> ПРАВОВА ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК ВИРАЖЕННЯ ДУХОВНИХ ПОЧАТКІВ «ІНШОГО».....	121
<i>Afat Kamalova</i> PSYCHOLOGICAL IMPACT OF ETHNIC FACTORS ON THE FORMATION OF MORAL VALUES.....	126
<i>Дмитро Леоценко</i> ФЕНОМЕН ПОСТМОДЕРНІЗМУ ЯК ПРОБЛЕМА СУЧАСНОЇ ФІЛОСОФІЇ.....	131
<i>Микола Ліпін</i> ТРАНСФОРМАЦІЇ ПАМ'ЯТІ В «ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ».....	136
<i>Галина Лозко</i> ОНТОЛОГІЯ СВЯТОСТІ У ФІЛОСОФІЇ ВОЛОДИМИРА ШАЯНА.....	143
<i>Jabir Mammadov</i> TRAGEDY IN ANCIENT PERIOD OF AESTHETICS. ARISTOTLE'S TRAGEDY CONCEPT.....	150
<i>Юрій Марцінішин</i> ПОГЛЯДИ ВЧЕНИХ-НАТУРАЛІСТІВ Д.І. МЕНДЕЛЄЄВА ТА К.А. ТІМІРЯЗЄВА НА РОЛЬ ЕНЕРГІЇ В ІСТОРИЧНОМУ ПРОЦЕСІ.....	156
<i>Богдан Матюшко</i> Є.В. ДЕ РОБЕРТІ ПРО ПОХОДЖЕННЯ ТА СПЕЦИФІКУ СЕНСУАЛІЗМУ.....	161
<i>Микола Нєсправа</i> АКСІОМИ ПРАВОСВІДОМОСТІ ІВАНА ІЛЬІНА ЯК ВТІЛЕННЯ КАРДІОЦЕНТРИЗМУ У ФІЛОСОФІЇ ПРАВА.....	168
<i>Ірина Озьмінська</i> МОВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ШЛЯХ ДО УСПІШНОЇ ОСОБИСТОСТІ.....	176
<i>Оксана Патлайчук, Оксана Макаруч</i> АЛГОРИТМ РОСІЙСЬКОГО ПОЛІТИЧНОГО РЕЖИМУ В ІСТОРИЧНИХ АНАЛОГІЯХ.....	184
<i>Victor Petrushenko, Oksana Petrushenko</i> THE IDEAS OF N. BERDIYAEV'S GNOSEOLOGY IN THE CONTENT OF CONTEMPORARY TENDENCIES.....	190
<i>Ганна Савонова</i> ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МОРАЛЬНОСТІ ТА СВОБОДИ У ФІЛОСОФСЬКОМУ БАЧЕННІ Ж.-П. САРТРА.....	196

<i>Ярослав Соболевський</i> ПОНЯТТЯ «ПРИРОДИ» У ФІЛОСОФІЇ АМЕРИКАНСЬКОГО ТРАНСЦЕНДЕНТАЛІСТА РАЛЬФА ВОЛДО ЕМЕРСОНА.....	203
<i>Олег Соколовський</i> ЗНАЧЕННЯ ІV ВСЕЛЕНСЬКОГО СОБОРУ В ТРАНСФОРМАЦІЇ ВЧЕННЯ ПРО ІСУСА ХРИСТА В ХРИСТІЯНСЬКІЙ ТЕОЛОГІЇ.....	209
<i>Віталій Станкевич</i> ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО БОГОСЛОВСЬКОГО ОСМИСЛЕННЯ МОДЕЛІ УЧНІВСТВА АПОСТОЛА ПАВЛА	217
<i>Галина Тараненко</i> ГУМАНІТАРНИЙ СКЛАДНИК У ФОРМУВАННІ ДУХОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ: ФІЛОСОФСЬКО-ОСВІТНЯ ЕКСПЛІКАЦІЯ.....	224
<i>Олександр Тимофєєв</i> РЕМІНІСЦЕНЦІЇ СЕРЕДНЬОВІЧНОГО ВЧЕННЯ ПРО ТРАНСЦЕНДЕНТАЛІЇВ КОНЦЕПЦІЇ «БУДЬ-ЯКОГО» БУТТЯ ДЖОРДЖО АГАМБЕНА.....	230
<i>Віталій Хромець</i> КОНФЕСІЙНІ ТА СВІТСЬКІ ФОРМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ БОГОСЛОВ'Я ТА БОГОСЛОВСЬКОЇ ОСВІТИ.....	236

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

<i>Алалі Ахмад</i> ЕФЕКТИВНЕ ВРЯДУВАННЯ («GOOD GOVERNANCE») У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО ПОЛІТИЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ.....	245
<i>Ігор Бегай</i> ЮЛІАН БАЧИНСЬКИЙ – ОЧІЛЬНИК НАДЗВИЧАЙНОЇ ДИПЛОМАТИЧНОЇ МІСІЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ У СПОЛУЧЕНИХ ШТАТАХ АМЕРИКИ (ДО 150-ЛІТТЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ Ю. БАЧИНСЬКОГО).....	251
<i>Вікторія Бокоч</i> РЕСТИТУЦІЯ ЦЕРКОВНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ ЯК СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ПРОБЛЕМА.....	262
<i>Алла Бортнікова</i> ЕВОЛЮЦІЯ ІНСТИТУЦІЙНИХ ФОРМ І ПРАКТИК САМОВРЯДУВАННЯ У ВОЛИНСЬКИХ МІСТАХ У ХІХ–ХХ СТОЛІТТЯХ.....	269
<i>Володимир Гоцуляк</i> ПЕТРО МОГИЛА Й МОГИЛЯНСЬКА ДОБА В ПОЛІТИЧНІЙ ДУМЦІ УКРАЇНИ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХVІІ СТ.....	277
<i>Ігор Гоян, Оксана Федик</i> СОЦІАЛЬНА СПРАВЕДЛИВІСТЬ ТРАНЗИТИВНИХ СУСПІЛЬСТВ: МОЖЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ.....	284

<i>Кристина Жупанова</i> КОНТРТЕРОРИСТИЧНА ПОЛІТИКА ЄС: ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ І ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ.....	292
<i>Владислав Івацький</i> ЕТНОНАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ У ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСАХ (ДОСВІД ПОЛІТИКИ «ЕЛЛІНІЗАЦІЇ» В УКРАЇНІ У 20–30 РР. ХХ СТ.).....	299
<i>Роман Кополовець</i> ІНДЕКС СПРИЙНЯТТЯ КОРУПЦІЇ В КОНТЕКСТІ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ ТА ГРУЗІЇ.....	305
<i>Олександр Кореньков</i> ТЕРОРИСТИ-СМЕРТНИКИ ЯК ІНСТРУМЕНТ АСИМЕТРИЧНОЇ ВІДПОВІДІ У ЗБРОЙНОМУ КОНФЛІКТІ.....	310
<i>Інна Костиця</i> НАУКОВА РЕФЛЕКСІЯ ВИТОКІВ ВІЗАНТІЙСЬКОЇ ДИПЛОМАТІЇ.....	316
<i>Святослав Мотрен</i> КОНСТРУКТИВІСТСЬКИЙ ПІДХІД ЯК МЕТОДОЛОГІЧНА ЛАНКА В ГУМАНІТАРНО-ДІАЛОГІЧНІЙ СИСТЕМІ ПІЗНАННЯ (ПОЛІТОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ).....	326
<i>Сергій Орлов, Валерій Денисенко</i> ПРОБЛЕМА РАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ПОТРЕБ ТА ІНТЕРЕСІВ.....	332
<i>Олена Петасюк</i> ІНФОРМАЦІЙНІ ВИКЛИКИ В КОНТЕКСТІ ПОСТМОДЕРНІСТИЧНОГО СВІТОСПРИЙНЯТТЯ.....	338
<i>Ганна Пирог</i> ПОЛІТИЧНІ ОРІЄНТАЦІЇ: СИСТЕМНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД.....	346
<i>Victoriya Puhach, Olena Ishchenko</i> IDEOLOGICAL ABBERATION OF LIBERAL DEMOCRACY.....	352
<i>Ольга Резнікова</i> ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЗА ПРИНЦИПАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ.....	359
<i>Анатолій Романюк</i> ВНУТРІШНЬОПАРТІЙНА ДЕМОКРАТІЯ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ТА ОЦІНКИ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ УКРАЇНИ.....	364
<i>Анна Сімонян</i> ЧИННИКИ ЗНИЖЕННЯ ПОЛІТИЧНОЇ УЧАСТІ ГРОМАДСЬКИХ РАД У ФОРМУВАННІ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ.....	373
<i>Діана Стандратюк</i> ОСОБЛИВОСТІ КОНЦЕПТУАЛЬНОГО ОСМИСЛЕННЯ ПОЛІТИЧНОГО В ТЕОРЕТИЧНОМУ ПІДХОДІ КАРЛА ШМІТТА.....	379

<i>Лілія Хорішко</i> СИМВОЛЬНА, ВІЙСЬКОВА ТА БІЗНЕС-ЕЛІТА В СТРУКТУРІ ЕЛІТНОГО ПОЛІТИЧНОГО ІНСТИТУТУ.....	386
<i>Юлія Цирфа</i> РОЛЬ ПОЛІТИЧНИХ РИЗИКІВ У ПРОЦЕСІ СТАНОВЛЕННЯ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ДЕРЖАВИ.....	393
<i>Кристина Червеняк</i> ПІДХОДИ ДО РЕГІОНАЛЬНОГО ПОДІЛУ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ДОСЛІДЖЕННЯ ЕТНОНАЦІОНАЛЬНОГО ФАКТОРА.....	400
<i>Геннадій Шпунюв</i> ЄВРОКОМУНІЗМ ЯК НАПРЯМ ІДЕЙНО-ІНСТИТУЦІЙНОЇ ЕВОЛЮЦІЇ КОМУНІСТИЧНИХ ПАРТІЙ.....	407
<i>Сергій Шуляк</i> ВІД “ZERO PROBLEMS” ДО «ОЛИВКОВОЇ ГІЛКИ»: ПОЛІТИКА ТУРЕЧЧИНИ ЩОДО ГРОМАДЯНСЬКОЇ ВІЙНИ В СИРІЇ.....	414

РЕЦЕНЗІЇ

<i>І.Я. Вдовичин</i> МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ І ДЕМОКРАТІЯ В ІСТОРИЧНІЙ РЕТРОСПЕКТИВІ: РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ А.В. БОРТНІКОВОЇ «МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ НА ВОЛИНІ: СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ТРАДИЦІЇ І СУЧАСНИЙ ПРОЦЕС ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ».....	422
<i>Т.В. Андрущенко</i> АНТРОПОЛОГІЧНІ ТА ІНСТИТУЦІЙНІ ВИМІРИ СВОБОДИ: ВІД ІДЕАЛУ ДО НОРМИ: РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ В.М. ДЕНИСЕНКА, І.Ю. ОСТАПЕЦЬ, Ю.О. ПРИВАЛОВА «СВОБОДА ЯК ЦИВІЛІЗАЦІЙНИЙ ПРИНЦИП» (КНИГА 1) ТА МОНОГРАФІЮ В.М. ДЕНИСЕНКА, В.Й. КЛИМОНЧУКА, Ю.О. ПРИВАЛОВА «СВОБОДА ЯК ЦИВІЛІЗАЦІЙНИЙ ПРИНЦИП» (КНИГА 2).....	425
<i>В.М. Денисенко</i> РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ ЛИТВИНА ВІТАЛІЯ СЕРГІЙОВИЧА «АТРИБУТИ ТА РІЗНОВИДИ НАПІВПРЕЗИДЕНТСЬКОЇ СИСТЕМИ ПРАВЛІННЯ В ЄВРОПІ: ІНСТИТУЦІЙНО-ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ І ПОЛІТИЧНО-ПОВЕДІНКОВИЙ АСПЕКТИ».....	427

УДК 101+141.3

ФЕНОМЕН ПОСТМОДЕРНІЗМУ ЯК ПРОБЛЕМА СУЧАСНОЇ ФІЛОСОФІЇ

Дмитро Леошенко

*КВНЗ «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради,
факультет реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи,
кафедра соціально-гуманітарних дисциплін
вул. Наукове містечко, 59, 69017, м. Запоріжжя, Україна*

У статті конкретизовано зміст проблеми, пов'язаної із залученням постмодернізму як явища й течії сучасного мистецтва до царини філософії. На підставі аналізу основних характеристик постмодернізму робиться висновок, що, відмовляючись від раціонального відображення реальності, постмодернізм тим самим заперечує філософію й, отже, не може претендувати на статус філософського напрямку чи школи в їх традиційному розумінні.

Ключові слова: проблема, світогляд, постмодернізм, симулякр, ірраціональність.

Зазвичай поняттям «проблема» позначаються питання або ситуації, що характеризуються неоднозначністю, суперечливою єдністю альтернативних тверджень. Отже, заявляючи про проблемність феномена постмодернізму, ми зобов'язані або виявити супутню їй суперечливість, або не наполягати на твердженні, задекларованому в назві. Виявлення ж зазначеної суперечливості передбачає, на нашу думку, з'ясування питання про співвідношення філософії та постмодернізму, що можна позначити як завдання роботи.

Отже, метою статті є обґрунтування проблематичності (якщо завгодно – сумнівності й недостовірності) твердження про те, що постмодернізм є «модним витвором західної філософії», який згадується разом із тими напрямками та вченнями сучасної філософії, де представлені «найвиразніше положення неklasичної філософії ХХ–ХХІ ст.» [5].

Виконання сформульованого вище завдання почнемо зі з'ясування питання про те, що позначається терміном «філософія», відразу зазначивши, що ми не претендуємо на ревізування вже усталеного розуміння філософії як теоретично оформленого світогляду. Хоча заради справедливості можна навести приклади розуміння філософії як науки. Наприклад, згідно з авторитетним виданням, яким є Філософський енциклопедичний словник, «філософія як раціонально-понятійна і логічно обґрунтована побудова наділена рисами теоретичного освоєння дійсності, що надає їй статусу науки», однак відразу ж зазначається, що «філософія є особливою наукою» і все ж таки «за своїм основним змістом ... відіграє роль світогляду» [10]. Але сьогодні в більшості говорять не про повну тотожність філософії та науки, а про їх схожість чи в певному розумінні близькість.

Подібність філософії та науки полягає в тому, що як наукове, так і філософське знання є системно організованим і підпорядкованим законам логіки, що допомагає оцінити це знання як істинне чи хибне, співвіднівши його через людську практику зі світом реальних об'єктів. Для формування теоретичного світогляду замало тільки чуттєво-образного відображення, тому світорозуміння вибудовується за допомогою абстрактно-понятійного освоєння дійсності, основними формами якого є форми абстрактного мислення (поняття, судження та умовиводи) і форми наукового пізнання (ідеї, проблеми, гіпотези, концепції й теорії). Отже, як бачимо, філософія подібно до науки є теоретичною формою ставлення людини до світу й намагається бути теоретично оформленою та логічно обґрунтованою.

Феномен постмодерну як багатовимірне й неоднозначне культурне явище набув популярності в другій половині ХХ ст., тобто не тільки розповсюдженості, але й до певної міри визнання. Це дає підстави вважати його таким, що заслуговує на увагу як фактор, який справляє певний вплив на розвиток культури й, зокрема, є не другорядним у визначенні тенденцій можливого розвитку в тому числі й науки. Водночас неоднозначність і суперечливість зазначеного феномена автоматично зумовлюють проблематичність визнання і прийняття цих тенденцій.

Спроби застосування постмодерністського підходу до філософії актуалізувалися наприкінці 60-х рр. ХХ ст. й пов'язані з критичною рефлексією соціокультурних і філософських контекстів сучасної цивілізації. «Серйозність» цих спроб зумовлюється принциповою відмовою від серйозності щодо всіх традиційних культурних цінностей. Зокрема, іронія чи скептицизм постмодернізму щодо всього класичного та авторитетного досягають ступеня нігілізму щодо всього раціонального.

Найбільш яскраво це ілюструється ставленням до «метанаративів» як універсальних систем, спрямованих на створення єдиного типу опису. Безумовно, їх не можна розуміти буквально як «метаповідання», тобто «великі (за обсягом) розповіді (літературні оповідання)». Цим терміном представники постмодернізму позначають ті «пояснювальні системи», які в певний спосіб організують суспільство й теоретично виправдовують таку організацію. У більш широкому розумінні «метанаративи» узагальнюють, теоретично оформлюють і, таким чином, легітимують світоглядні уявлення. Саме недовіру щодо «метадискурсів» один із найвідоміших авторитетів постмодернізму Ж.-Ф. Ліотар уважав його основним змістом [3, с. 10].

Претендуючи на зміну класичної філософської парадигми, основою якої є раціоналізм, постмодернізм основними принципами проголошує антилогізм [6, с. 104] й антисистематичність [7, с. 315–316], що практично означає відмову від теоретичного осягнення реальності. Але тоді справедливо виникає питання: «Чи може постмодернізм претендувати на якийсь стосунок до філософії?»

Нагадаємо, що філософське знання претендує на певну системну організованість, теоретичну оформленість і логічну обґрунтованість. Постмодернізм же з його еkleктичною довільністю, проголошуючи відносність усього, крім самої відносності [4, с. 78], релятивізує, по суті, теорію, переходячи на позиції агностицизму.

Ще один виразник основ філософії постмодерну – Жан Бодрійяр – уважав постмодерний світ світом симулякрів, де ми не можемо відрізнити реальне від фіктивного. Симулякри нічого, крім самих себе, не представляють, оскільки образ «узагалі не має стосунку до будь-якої реальності, будучи власним симулякром у чистому вигляді» [1, с. 3].

Неоднозначність ситуації, пов'язаної з постмодернізмом у сучасній філософії, зумовлюється неоднозначністю оцінок відносно самого постмодернізму, які в загальному вигляді можна розподілити на три групи:

1) як один із прогресивних напрямів сучасної філософії постмодернізм розглядається не тільки його батьками-засновниками, такими як Ж.-Ф. Ліотар чи Ж. Бодрійяр, а й тими їхніми сучасними послідовниками, що бачать у постмодернізмі «зміну наукової парадигми в постіндустріальному суспільстві, яка пов'язана з визріванням нового порядку з хаосу» [2];

2) постмодернізм узагалі не має до філософії жодного стосунку;

3) постмодернізм – це своєрідна ситуація, що склалася в сучасній філософії [7, с. 315].

Представники першої групи, роблячи спроби надати своїй позиції більшої переконливості, намагаються залучити до її обґрунтування (як це, мабуть, видно з наведеної

цитати) положення такої популярної сьогодні сучасної концепції розвитку, як синергетика. Наприклад, зміст телеології постмодернізму, що полягає у відсутності єдиного ідеалу, зумовлюється тим, що постмодернізм – це стан розпаду й диференціації, стан хаосу в культурі, коли йде визрівання нового порядку. Такий стан системи є характерним, коли вона знаходиться поблизу точок біфуркації (нерівноваги) і її подальший розвиток з рівною ймовірністю може протікати в декількох напрямках, визначити ймовірність яких практично неможливо, оскільки система має тенденцію переходити на режим індивідуальної поведінки, що різко підвищує роль випадковості. Постмодернізм і є таким станом нерівноваги, тотожним точці біфуркації з «віялом ідей», коли відбувається саморозкриття або добудовування буття [2]. Але за такої трактовки постмодернізму його розуміння практично уподібнюється змісту оцінок третьої групи, а саме як ситуації в сучасній філософії.

Друга група оцінок найбільш адекватно презентується, на нашу думку, позицією відомого представника франкфуртської школи Ю. Хабермаса. Одним із головних пунктів розмежування Ю. Хабермаса з постмодерністами стає проблема критики розуму, повалення «диктатури розуму». У своєму «Філософському дискурсі про модерн» Ю. Хабермас стверджує, що «узагальнена самокритика розуму плутається в перформативному протиріччі; суб'єкт-центрований розум викриває свою авторитарну природу, тільки вдаючись до засобів розуму. Засоби мислення, яким фальсифікують «не-ідентичне» та які, як і раніше, прив'язані до «метафізики присутності», – тільки вони дають змогу [розуму] пізнати власну недостатність» [8, с. 194]. Отже, Ю. Хабермас заперечує розуміння постмодерну як проекту європейської філософії, альтернативного модерну, оскільки постмодерністи, незважаючи на всі старання, не можуть вийти за межі парадоксу самокритики розуму й переконливо спростувати ні філософію свідомості, ні філософію суб'єктивності з її теорією взаємодії суб'єкта та об'єкта, які становлять основу концепції філософії модерну. Про це ж свідчить і те, як характеризує Ю. Хабермас розвиток поглядів Ж. Дерріди, підкреслюючи, що останній «не звільнився від думки про необхідність суб'єкт-філософської парадигми. У своїй спробі перевершити Хайдеггера він не уникнув [*настки*] *апоретичної структури* (курсив наш – Д. Л.) істинної події, очищеної від всякого істинного значення, – значущості» [8, с. 178]. Але звернемо увагу на виділені курсивом у наведеній цитаті слова «*настка апоретичної структури*» і згадаємо, що «*апорія* (арогія)» означає «логічне ускладнення, непереборне протиріччя під час вирішення проблеми», а перекладається з грецької як «*безвихідне становище*», тобто знову-таки становище-ситуація.

Постмодернізм принципово не претендує на створення філософської універсальної теорії, оскільки, як абсолютно справедливо, на нашу думку, стверджує Є. Подольська, «постмодернізм у філософії виник якраз із радикального сумніву в можливості самої філософії як деякої світоглядно-теоретичної й жанрової єдності» [7, с. 315]. Тому цілком доречною вважаємо думку зазначеного автора, що говорити можна не про «філософію постмодерну», а про «ситуацію постмодерну», тобто про певний тимчасовий стан сучасної філософії, що до недавнього часу характеризувався певною невизначеністю як результат своєрідної реакції на радикалізацію й абсолютизацію принципів модернізму в теорії та соціальній практиці. А в уже згаданому Філософському енциклопедичному словнику взагалі стверджується, що, «зрештою, певна некоректність поняття «філософський постмодерн» визнана самим Ліотаром у працях кінця 80-х рр. ХХ ст.» [9].

Підбиваючи підсумки, можна констатувати, що навряд чи існують серйозні підстави стверджувати існування постмодернізму як самостійної філософської течії. Являючись суто мистецьким явищем постіндустріального, інформаційного суспільства, постмодернізм разом із тим намагається вийти за межі власне мистецтва, ставши своєрідною інте-

лектуальною модою. При цьому, рішуче відмовляючись від раціонального відображення реальності, постмодернізм являє собою скоріше умонастрій, інтелектуальний стиль, а не філософську школу або напрям.

Постмодернізм характеризується зближенням не з наукою, а з мистецтвом, що зумовлює стан хаотичності, який і вважається справжнім ідеалом. При цьому будь-яка подібність порядку потребує негайної деконструкції – звільнення від сенсу, шляхом інверсії базових понять. Тому постмодернізм з характерною для нього ірраціональністю (а краще сказати, антираціональністю) визначається не як різновид філософської думки, а радше як її тимчасовий перехідний стан чи навіть кітчевий філософський дискурс.

Не буде помилкою стверджувати, що в основі «філософії» постмодернізму лежить ідея плюралістичності, оскільки саме принцип плюралізму стверджує початкову множинність духовно-світоглядних цінностей, відсутність істини, єдиної для всіх. У цьому сенсі принцип плюралізму передбачає ідею рівності. Визнаючи плюралістичність істини, ми тим самим зрівнюємо в правах різні, часом протилежні думки, судження, оцінки й концепції. Але проблема сучасної філософії, на нашу думку, і полягає в тому, що вона, претендуючи на теоретичну оформленість і логічну обґрунтованість, водночас у гонитві за толерантною плюралістичністю не знаходить рішучості відмежуватись від конструкцій (і мова йде не тільки про постмодернізм), яким не притаманне ні те, ні інше.

Список використаної літератури

1. Бодрийяр Ж. Симулякры и симуляция. Москва: ООО Издательский дом «ПОСТУМ», 2014. URL: <https://profilib.com/chtenie/117030/zhan-bodriyyar-simulyakry-i-simulyatsiya.php> (дата обращения: 19.06.2018).
2. Ермилова Г.И. Постмодернизм как феномен культуры конца XX века. Электронный журнал «Знание. Понимание. Умение». 2008. № 4 «Культурология». URL: <http://www.zpu-journal.ru/e-zpu/2008/4/Ermilova/> (дата обращения: 17.06.2018).
3. Лиотар Ж.-Ф. Состояние постмодерна / пер. с фр. Н.А. Шматко. Москва: Институт экспериментальной социологии; Санкт-Петербург: Алетейя, 1998. 160 с. URL: http://rebels-library.org/files/liotar_sostojanie_postmoderna.pdf (дата обращения: 19.06.2018).
4. Мартинов А.Ю. Исторична соціологія (циклічна парадигма): монографія / Національний університет внутрішніх справ, Українське товариство сприяння соціальним інноваціям. Київ: УІАД «Рада», 2004. 288 с.
5. Пазенок В.С. Філософія: навчальний посібник. Київ: Академвидав, 2008. 279 с. URL: http://pidruchniki.com/1124101352077/filosofiya/suchasna_novitnya_filosofiya#562 (дата звернення: 17.06.2018).
6. Петрушенко В.Л. Філософія: навчальний посібник. Львів: Магнолія плюс, 2006. 243 с.
7. Подольська Є.А. Філософія: підручник. Київ: Фірма «Інкос», Центр навчальної літератури, 2006. 704 с.
8. Хабермас Ю. Философский дискурс о модерне / пер. с нем. Москва: Весь мир, 2003. 416 с.
9. Соболев О. Постмодернізм. Філософський енциклопедичний словник: енциклопедія / НАН України, Ін-т філософії ім. Г.С. Сковороди; голов. ред. В.І. Шинкарук. Київ: Абрис, 2002. 742 с. URL: <http://slovopectia.org.ua/104/53407/1084924.html> (дата звернення: 18.06.2018).
10. Шинкарук В., Йолон П. Філософія. Філософський енциклопедичний словник: енциклопедія / НАН України, Ін-т філософії ім. Г.С. Сковороди; голов. ред. В.І. Шинкарук. Київ: Абрис, 2002. 742 с. URL: <http://slovopectia.org.ua/104/53412/1085624.html> (дата звернення: 18.06.2018).

**THE PHENOMENON OF POSTMODERNISM
AS A PROBLEM OF MODERN PHILOSOPHY**

Dmytro Leoshchenko

*Municipal Institution of Higher Education "Khortytsia National Educational Rehabilitation Academy"
of Zaporizhzhia Regional Council,
Faculty of Rehabilitation Pedagogy and Social Work,
Department of Social-Humanitarian Disciplines
Zaporizhzhia, Naukove Mistechko str., 59, 69017,
Zaporizhzhia, Ukraine*

The article concretizes the content of the problem associated with the involvement of postmodernism as a phenomenon and the tendency of modern art in the philosophical area. Based on the analysis of the main postmodern characteristics, it is concluded that postmodernism denies philosophy and, therefore, cannot claim to be a philosophical direction or school in the traditional sense, because it denies a rational reflection of reality.

Key words: problem, worldview, postmodernism, simulacrum, irrationality.